

Лабораторне заняття 9 (2-й семестр)

Поліморфізм в C++

Мета роботи: вивчення концепції поліморфізму в C++.

Завдання на роботу: реалізація концепції поліморфізму з використанням абстрактних класів та віртуальних функцій.

Теоретичні відомості до виконання.

Поліморфізм — можливість об'єктів різних класів, що пов'язані відносинами наслідування, реагувати по різному під час виклику одного й того ж методу. Наприклад, базовий клас **Quad** (Чотирикутник) та похідний від нього клас **Rectangle** (Прямокутник), обидва можуть містити методи розрахунку площі або периметру, але, при цьому, такі методи будуть розрізнятися між собою за реалізацією.

Реалізація поліморфізму в C++ здійснюється засобами *віртуальних функцій* — функцій, що об'являються в базовому класі з використанням ключового слова *virtual* і перевизначаються в одному або декількох похідних класах. Таким чином, кожний похідний клас може мати власну версію віртуальної функції. Важливим моментом забезпечення ідеї поліморфізму є те, що звернення до віртуальної функції відбувається через покажчик (або посилання) на базовий клас, в такому випадку компілятор C++ автоматично визначає, яку саме версію віртуальної функції потрібно викликати, по типу об'єкту, що адресується цим покажчиком, такий вибір відбувається під час виконання програми. Ключове слово *virtual* також може вказуватись і перед назвами методів в похідних класах, але це не є обов'язковим.

Поліморфний клас — клас, який включає поліморфну функцію.

Розглянемо приклад використання віртуальної функції:

```
class A{
public:
    virtual void who() { // Об'явлення віртуальної функції
        cout << "Базовий клас.\n";
    }
};

class A1 : public A {
public:
    void who() { // Перевизначення функції who() для класу A1
        // ключове слово virtual не є обов'язковим
        cout << "Перший похідний клас.\n";
    }
};

class A2 : public A {
public:
    void who() { // Ще одне перевизначення функції who() для класу A2
        cout << "Другий похідний клас.\n";
    }
};
```

```

int main() {
    A base_object;
    A *p;
    A1 a1_object;
    A2 a2_object;
    p = &base_object; // Встановлюємо покажчик на об'єкт базового класу
    p->who();
    p = &a1_object; // Встановлюємо покажчик на об'єкт класу A1
    p->who();
    p = &a2_object; // Встановлюємо покажчик на об'єкт класу A2
    p->who();
    return 0;
}

```

На відміну від перевантаження функції в похідному класі, кількість та тип параметрів віртуальних функцій в базовому та похідному класах повинні точно співпадати і мати однакові прототипи, якщо прототипу таких функцій будуть відрізнятись, то функція в похідному класі буде вважатись компілятором просто перевантаженою, а не віртуальною. Крім того, віртуальна функція має бути членом класу, для якого вона визначається, а не його “другом”, але віртуальна функція може бути дружньою для іншого класу. Деструктори в C++ можуть бути віртуальними, а конструктори — ні.

Наслідування віртуальних функцій. Якщо функція об'явлена як віртуальна, то вона залишається такою незалежно від кількості рівнів похідних класів, в яких вона використана. Наприклад, якщо б клас **A2** було б наслідувало від **A1**, а не від класу **A**, то функція who() все одно б залишалась віртуальною і механізм поліморфізму працював би коректно:

```

class A2 : public A1 {
public:
    void who() {
        cout << "Другий похідний клас.\n";
    }
};
int main() {
    ...
    p = &a2_object;
    p->who();
    return 0;
}

```

Якщо похідний клас не перевизначає віртуальну функцію, то використовується варіант функції, що визначений в базовому класі:

```

class A2 : public A { // Функцію who() не визначено
};
...

```

```

int main() {
    ...
    p = &a2_object;
    p->who();
    return 0;
}

```

Суто віртуальні функції та абстрактні класи. В багатьох випадках базовий клас може задавати тільки каркас для поняття і в ньому не може бути реалізовано деякі функції, наприклад, узагальнений клас **Shape** (Форма) ніяким чином не може реалізувати метод area(). В таких випадках в базовому класі об'являються функції без чіткої реалізації, які повинні бути обов'язково реалізовані в похідних класах. Такі функції мають назву *суто віртуальні*, будь-який похідний клас, який наслідувано від базового, що містить суто віртуальну функцію має примусово реалізувати таку функцію. Формат об'явлення суто віртуальної функції в базовому класі:

```
virtual fun ім'я_функції(список_параметрів) = 0;
```

Абстрактний клас — це клас, який містить хоча б одну суто віртуальну функцію. У абстрактного класу не може бути об'єктів, спроба створення об'єктів такого класу призведе до помилки компіляції, винятком є об'явлення покажчику на тип базового класу, який потім використовується для вказання об'єктів похідних класів (див. приклади вище):

```

class A{ // Об'явлення абстрактного класу A
public:
    virtual void who() = 0; // Метод who() є суто віртуальним
};

class A1 : public A {
public:
    void who() { // Визначення функції who() для класу A1
        cout << "Перший похідний клас.\n";
    }
};

class A2 : public A { // Функцію who() не визначено для класу A2
}

int main() {
    // A base_object; // Помилка компіляції при спробі створення об'єкту
                        //абстрактного класу

    A *p; // Покажчик на об'єкт абстрактного класу є допустимим

    A1 a1_object; // Об'єкт буде створено, так як метод who() реалізовано

```

```

// A2 a2_object; // Помилка компіляції при спробі створення об'єкту
//похідного класу без реалізованої віртуальної функції
p = &a1_object; // Єдиний коректний варіант виклику методу who()
// можливий тільки для класу A1

p->who();
return 0;
}

```

Ще один приклад використання абстрактних класів та поліморфізму:

```

class Animal { // Базовий клас
protected:
    int size;
public:
    void setSize(int s){
        size = s;
    };
    virtual char* soundsLike() = 0;
};

class Cat : public Animal {
public:
    char* soundsLike(){
        return "Meow!";
    }
};

class Dog : public Animal {
public:
    char* soundsLike(){
        return "Woof!";
    }
};

class Tiger : public Cat {
public:
    char* soundsLike(){
        if(size < 50)
            return Cat::soundsLike();
        else
            return "RRRRR!";
    }
};

```

```
int main()
{
    Animal *a;
    Cat cat;
    Dog dog;
    Tiger tiger;
    tiger.setSize(60);
    a = &cat;
    cout << "A cat says " << a->soundsLike() << endl;
    a = &dog;
    cout << "A dog says " << a->soundsLike() << endl;
    a = &tiger;
    cout << "A tiger says " << a->soundsLike() << endl;
    return 0;
}
```

Лабораторне заняття 9.

Хід виконання завдання:

1. Створити абстрактний клас для заданого поняття з вказаною віртуальною функцією.
2. Створити два класи-нащадки з реалізацією віртуальної функції.
3. Написати програму, яка демонструє поліморфізм створених класів.

Варіанти завдань.

1. Базовий абстрактний клас **Polygon** (Плоский багатокутник) містить суто віртуальну функцію *area()* (площа фігури). Похідні класи **Triangle** (Трикутник) та **Rectangle** (Прямокутник) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться відповідні площі.
2. Базовий абстрактний клас **Solid** (Тверде тіло) містить суто віртуальну функцію *area()* (повна площа поверхні тіла). Похідні класи **Sphere** (Сфера) та **Cube** (Куб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться площі їх поверхні.
3. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *toFloat()* (перетворення в дійсне число). Похідні класи **Rational** (Раціональне число) та **Decimal** (Десятковий дріб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться результати їх перетворення в дійсне число.
4. Базовий абстрактний клас **Vector** (Радіус-вектор) задається координатами точки та містить суто віртуальну функцію *add()* (додавання скаляру до усіх координат). Похідні класи **Vector2D** (Вектор на площині) та **Vector3D** (Вектор у просторі) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і, через відповідні геттери, виводяться їх координати перед та після операції додавання.
5. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *toStr()* (перетворення в строку). Похідні класи **Mixed** (Мішаний дріб) та **Complex** (Комплексне число) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати

програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться їх строкові представлення.

6. Базовий абстрактний клас **Polygon** (Плоский багатокутник) містить суто віртуальну функцію *area()* (площа фігури). Похідні класи **Trapezoid** (Трапеція) та **Rectangle** (Прямокутник) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться відповідні площі.
7. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *add()* (складення з іншим числом). Похідні класи **Rational** (Раціональне число) та **Decimal** (Десятковий дріб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться результати операції додавання аналогічного числа: *Rational+Rational* та *Decimal+Decimal*.
8. Базовий абстрактний клас **Solid** (Тверде тіло) містить суто віртуальну функцію *volume()* (об'єм тіла). Похідні класи **Cone** (Конус) та **Cube** (Куб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться їх об'єми.
9. Базовий абстрактний клас **Polygon** (Плоский багатокутник) містить суто віртуальну функцію *perimeter()* (периметр фігури). Похідні класи **Trapezoid** (Трапеція) та **Square** (Квадрат) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться відповідні периметри.
10. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *multiply()* (множення на інше число). Похідні класи **Rational** (Раціональне число) та **Decimal** (Десятковий дріб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться результати операції множення на аналогічне число: *Rational*Rational* та *Decimal*Decimal*.
11. Базовий абстрактний клас **Polygon** (Плоский багатокутник) містить суто віртуальну функцію *perimeter()* (периметр фігури). Похідні класи **Triangle** (Трикутник) та **Trapezoid** (Трапеція) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться відповідні периметри.
12. Базовий абстрактний клас **Line** (Лінія) задається списком координат її точок та містить суто віртуальну функцію *length()* (довжина лінії). Похідні класи **Segment** (Відрізок) та **Polyline** (Ламана) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і, через відповідні геттери, виводяться списки їх координат вершин і відповідні довжини.
13. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *toInt()* (перетворення в ціле число). Похідні класи **Rational** (Раціональне число) та **Decimal** (Десятковий дріб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться результати їх перетворення в ціле число.
14. Базовий абстрактний клас **Solid** (Тверде тіло) містить суто віртуальну функцію *volume()* (об'єм тіла). Похідні класи **Cylinder** (Циліндр) та **Sphere** (Сфера) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться їх об'єми.
15. Базовий абстрактний клас **Vector** (Радіус-вектор) задається координатами точки та містить суто віртуальну функцію *module()* (модуль або довжина вектору). Похідні класи **Vector2D** (Вектор на площині) та **Vector3D** (Вектор у просторі) мають

реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і, через відповідні геттери, виводяться списки їх координат і відповідні довжини.

16. Базовий абстрактний клас **Vector** (Радіус-вектор) задається координатами точки та містить суто віртуальну функцію *scale()* (масштабування або множення на скаляр усіх координат вектору). Похідні класи **Vector2D** (Вектор на площині) та **Vector3D** (Вектор у просторі) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і, через відповідні геттери, виводяться їх координати перед та після операції масштабування.
17. Базовий абстрактний клас **Number** (Число) містить суто віртуальну функцію *toStr()* (перетворення в строку). Похідні класи **Rational** (Раціональне число) та **Decimal** (Десятковий дріб) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться результати їх строкові представлення.
18. Базовий абстрактний клас **Solid** (Тверде тіло) містить суто віртуальну функцію *area()* (повна площа поверхні тіла). Похідні класи **Cylinder** (Циліндр) та **Cone** (Конус) мають реалізувати вказану віртуальну функцію. Написати програму, в якій створюються об'єкти похідних класів і виводяться площі їх поверхні.